

Museot etnologisen tutkimuksen kentällä

Arvio teoksesta Hieta, Hannaleena, Karri Kiiskinen, Maija Mäki, Päivi Roivainen & Ann-Helen Sund (toim.). *Liikettä rajapinnoilla. Keskusteluja etnologian osallistavuudesta – Rörelser och gränsytter. Etnologiska diskussioner om samverkan. Ethnos-toimite 21; Scripta Aboensia 6. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos. 2019. 398 s. ISBN 978-952-68509-4-8.*

Maria Vanha-Similä

Liikettä rajapinnoilla. Keskusteluja etnologian osallistavuudesta – Rörelser och gränsytter. Etnologiska diskussioner om samverkan -artikkelikokoelman juuret ovat Turussa vuonna 2016 järjestetyissä IX Kansatieteen päivissä. Kaksipäiväisen konferenssin teemana oli kulttuurinen ymmärrys ja vuoropuhelu. Teoksen keskeinen tavoite on jatkaa ja syventää konferenssissa käytyä keskustelua tutkimustiedon rakentumisesta, hyödyntämistä ja jakamisesta.

Teos koostuu 11 suomenkielisestä ja yhdestä ruotsinkielisestä artikkelista. Kirja on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisen osan artikkeleissa tarkastellaan tutkimusprosesseja, osallistumista, osallistamista ja soveltamista. Artikkelit esittelevät erilaisia toteutettuja etnologisia tutkimuksia. Teoksen jälkimmäisessä osassa pohditaan kysymyksiä, jotka liittyvät kulttuuriperintöprosessien konkreettisiin käytäntöihin. Mukana on muun muassa esimerkkejä erilaisista museoista ja niiden toteuttamista hankkeista.

Liikettä rajapinnoilla keskittyy siis etnologiseen tutkimukseen ja sen tuloksiin sekä museotoimintaan. Teoksessa kuvataan erilaisia tutkimusprojekteja, joita yliopistot ovat tehneet ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa. Kirjassa nousee kiinnostavasti esiin erityisesti museoissa tehty työ. Tämä on ilahduttavaa, sillä moni etnologi ja kansatieteilijä työskentelee museomaailmassa.

Tässä arviossa keskityn tarkastelemaan juuri teoksen museoita käsitteleviä osia, sillä uudet tieteelliset pohdinnat museoiden tutkimuksesta, asiantuntijuudesta, vuorovaikutuksesta ja osallistavuudesta ovat enemmän kuin tervetulleita. Teoksessa viitataan museoihin hyvin monessa artikkelissa ja osa niistä on keskittynyt pelkästään museoihin. Kirjoituksissa kuvataan, mitä haasteita museot ovat kohdanneet lisätessään vuorovaikutusta yleisön ja yhteisön kanssa, mutta myös onnistuneita tapausesimerkkejä. Kaikissa teoksen artikkeleissa pohditaan vuorovaikutusta tavalla tai toisella, joten se nousee teoksen keskeisimmäksi teemaksi.

Osallistavuus on aina ollut osa etnologista tutkimusta. Usein esimerkiksi vuorovaikutus tutkittavan yhteisön kanssa on ollut keskeistä. Viime vuosina osallistavuus on entisestään painottunut. Se voi olla erilaisten hankkeiden lähtökohtana, mutta myös muissa projekteissa mietitään, miten osallistavuutta voisi lisätä. Yliopistojen kolmas tehtävä eli yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttaminen, kannustavat osallistavaan tutkimukseen. Museoissa osallistavuuden ajatus on mennyt läpi. Niissä mietitään jatkuvasti, miten vuorovaikutusta ja osallistamista voitaisiin kehittää. Uusi teknologia tuo tähänkin lisää mahdollisuuksia. Koronaviruksen aiheuttama pandemia nopeutti monien sähköisten alustojen käyttöönottoa. Esimerkiksi etänä toteutettavat opastukset virtuaaliseen näyttelyyn lisääntyvät koko ajan.

Museoiden reunaehdot tutkimukselle

Teoksessa tuodaan esiin, millaisia reunaehdoja museoilla on niissä tehtävälle tutkimukselle. Tutkimus vaatii aikaa ja pitkäjännitteisyyttä ja museoissa tutkimus jää melko usein pinnalliseksi arjen kiireiden puristuksessa. Mielestäni museoissa on kuitenkin valtava tietotaito niiden omalta alalta. Asiantuntijuus jää helposti irralliseksi, kun asioista ei muodosteta laajempia ja syvempiä kokonaisuuksia. Museoissa joudutaan usein tuottamaan tietoa nopeasti, kevyesti ja helposti. Museoammattilaiset ovat mestareita yleistajuisen tiedon tuottamisessa ja välittämisessä. Museoyleisön osallistaminen on myös luonnollinen osa museoiden toimintaa, jota pyritään vahvistamaan monessa museossa.

Museoilla on laajat kokoelmat erilaisia aineistoja. Museot keräävät ja tallentavat aineistoja omalta alaltaan. Niiden pohjalta luodaan näyttelyitä, jotka ovat suurelle yleisölle tutuinta museoissa. Museoiden aineistot vaatisivat ja mahdollistaisivat huomattavasti laajemman tutkimuksen, mutta siihen museoilla ei ole useinkaan riittävästi resursseja. Tiiviimpi yhteistyö yliopistojen kanssa voisi hyödyntää molempia.

Yliopistoissa tehtävä tutkimus ei saisi jäädä vain sinne vaan tutkimustuloksille tulisi löytää tilaa myös esimerkiksi juuri museoiden arjessa. Esimerkiksi näyttelyprosessin aikana museossa voidaan saman päivän aikana ratkoa konkreettisia näyttelyn rakentamisongelmia, analysoida valokuvia, etsiä ja soveltaa tutkimustietoa, tiivistää näyttelytekstejä ja päähkäillä aikataulun ja budjetin kanssa. Museoissa työntekijöiden tulee olla siis samaan aikaan luovia suunnitellessa yleisöön vetovia näyttelyrakenteita ja kyetä myös tiukkaan lähdekritiikkiin tutkimustulosten kanssa näyttelytekstejä kirjoitettaessa.

Liikettä rajapinnoilla -teoksessa pohditaan näitä etnologisen tutkimuksen käytännön haasteita. Kirjassa tuodaan esiin myös ratkaisuja, joilla tutkimustiedon tuottamista ja jakamista voisi parantaa.

Museot yhteisöllisyyden vahvistajina

Nostan esiin erityisesti kaksi teoksen artikkelia, koska niissä kuvataan museoiden roolia yhteisöllisyyden vahvistajina. Artikkelit kertovat konkreettisesti museoissa tehdystä

työstä ja yhteisön osallistamisesta. Kuvaukset museotyöstä ovat arkisia. Toisinaan yrittäjä ja erehdys auttavat löytämään parhaat tavat toimia.

Museot tekevät paljon yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Usein molemmat tahot hyötyvät tästä asiantuntijuuden yhdistämisestä ja täydentämisestä. FT, museonjohtaja Kristina Ahmas pohtii artikkelissaan, *Tietoyhteisö rakentuu, kun norsunluutorni murenee*, juuri museoasiantuntijuuden käsitettä eri näkökulmista. Ahmas avaa aihetta myös konkreettisen esimerkin kautta kuvaten K.H. Renlundin museossa – Keskipohjanmaan maakuntamuseossa viriteltyä ”viisastenkerhoa” (s. 234–235). Vapaaehtoiset ”amatööriasiantuntijat” (s. 227) ovat kiinnostuneita paikallisesta kulttuuriperinnöstä ja sen vaalimisesta. Heidän osaamisensa rikastuttaa ja monipuolistaa museon tutkittuun tietoon nojautuvaa osaamista. Viisastenkerholaiset antavat tarinansa, kokemuksensa ja perimätietonsa museon käyttöön. Tietojen yhdistäminen tekee esimerkiksi näyttelyistä entistä monitahoisempia.

Toinen erityisen kiinnostava artikkeli on FT, amanuenssi Mikko Ahon ja museonjohtaja Anna Merosen *Museo, yhteisö ja kulttuuriperintöprosessi*. Kirjoittajat kuvaavat Rauman merimuseon tiivistä ja hedelmällistä yhteistyötä paikallisen laivanrakentajayhteisön kanssa. Kulttuuriperinnön tuottaminen, tallentaminen ja tutkiminen yhdessä alkoi Raumalla projektihankkeessa, mutta toiminta muuttui ajan myötä säännölliseksi ja pysyväksi. Ahon ja Merosen mukaan parhaiksi ja kestävimiksi toimintamuodoiksi tulivat sellaiset, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa laivanrakentajat ovat olleet keskeisimmässä roolissa. Artikkelissa Aho ja Merosen avaavat yhteistyön muotoja. Pienelle museolle aktiivinen vapaaehtoisten joukko on ollut monien asioiden mahdollistaja. Yhteistyö eri tahojen kanssa vaatii museoilta kuitenkin aina resursseja, ja joskus yhteistoiminta koetaan lähinnä taakaksi.

Kirjan artikkelit osoittavat, että osallistaminen ja osallistuminen tuovat hankkeisiin yliopistoille sekä museoille paljon positiivista. Yhteistyö paikallisten tai muiden toimijoiden kanssa myös vahvistaa tutkittavan yhteisön identiteettiä.

Etnologia osana yhteiskuntaa

Etnologisten tutkimusten tuloksia kaivataan myös museoita laajemmin yhteiskunnassa. Tieteelliset tiedeyhteisölle suunnatut julkaisut ja artikkelit ovat tärkeä osa tutkimusta, mutta ne harvemmin löytävät laajempaa lukijakuntaa. Tieteelliseen tutkimukseen pohjautuvat, mutta laajalle yleisölle suunnatut julkaisut otettaisiin ilolla vastaan monessa paikassa. Etnologit tutkivat monia elämän osa-alueita ja olisi ehdottoman suotavaa tutkimustulosten välittyvän yhä laajempien piirien hyödyksi. Huolella tutkitun, mutta selkeästi esitetyn tiedon merkitys kasvaa yhä tulevaisuudessa.

Liikettä rajapinnoilla -teoksen ansio on tarkastelunäkökulmien rikkaus, vaikka se antaa teoksesta hiukan levottoman vaikutelman. Toisaalta teoksesta välittyy kansatieteen ja etnologian monipuolisuus. Niiden edustajat etsivät, havainnoivat ja tuottavat uutta tietoa, soveltavat tutkimustuloksia ja osallistuvat omalta osaltaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Myös asiantuntijuuden määritelmä saa yhä laajempia merkityksiä, kun esimerkiksi museot tekevät yhteistyötä yhä laajempien yhteistyöverkostojen kanssa. *Liikettä rajapinnoilla* soveltuu kulttuurintutkimuksen opiskelijoille ja tutkijoille, koska

se käsittelee laajasti etnologista tutkimusta ja se on onnistunut pureutumaan aiheisiin syvällisesti. Erityinen ansio on osallistuvuuden laaja käsittely. Kirjan soisi löytävän tiensä myös museoammattilaisten hyllyihin. Uudelle keskustelevalle tutkimuskirjallisuudelle on tarvetta. Teoksen osin käytännönläheinen esitystapa tekee siitä helposti lähestyttävän muillekin kuin tutkijoille.

FT Maria Vanha-Similä
kansatiede, Turun yliopisto
Suomen maatalousmuseo Sarka